

LÜHIKROONIKA

2.–5. märtsini toimus Tallinnas Balti- ja Põhjamaade ühine keeletehnoloogia konverents „NoDaLiDa/Baltic-HLT 2025”. Esmakordselt tulid Eestisse kokku valdkonna eksperdid Põhja- ja Baltimaadest ning mujalt, et arutada loomuliku keele töötlemise, arvutilingvistika, kõnetuvastuse ja -sünteesi teemasid. Plenaarettekanded pidasid Arianna Bisazza (Groningeni ülikool, Holland, „Not all language models need to be large: Studying language evolution and acquisition with modern neural networks”), Arvi Tavast (EKI, „No sex, no future: On the status of Estonian in a changing world”) ja Dirk Hovy (Milano Bocconi ülikool, „The illusion of understanding – unpacking the true capabilities of language models”). Eestist osalesid Aarne Talman, Hele-Andra Kuulmets, Taido Purason, Mark Fišel, Lisa Jankovskaja, Dmytro Pashchenko, Tanel Alumäe. Stendiettekandega esinesid EKI teadlased Indrek Kiissel, Liisi Piits, Heete Sahkai, Indrek Hein, Liis Ermus ja Meelis Mihkla.

5.–7. märtsini toimus Eesti Rahva Muuseumis DHNB konverents „Digitaalsed unistused ja tegutsemisviisid” („Digital Dreams and Practices”). DHNB (Digital Humanities in the Nordic & Baltic Countries) loodi 2020. aastal. Üle 200 digihumanitaaria valdkonna teadlase arutasid digitehnoloogiate mõju ja rakendusvõimalusi nii teaduses kui ka ühiskonnas laiemalt. Konverentsi peaesinejad olid Maciej Eder (Poola keele instituut, Kraków, „Text analysis is easy, unless it is not: Reliability issues in measuring textual similarities”), Andrea Kocsis (Edinburghi ülikool, „Can digital humanities rewrite concepts from non-digital heritage studies?”) ja Meelis Kull (TÜ, „Humans and AI: similarities, differences, and why it matters”). Toimus neli töötuba, kus Eesti teadlastest osalesid Mark Mets, Kadri Vider, Taive Särg, Mari Väina, Pille Runnel, Pille Pruulmann-Vengerfeldt, Agnes Aljas jt. Konverentsi korraldasid Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Keele Instituut, Tallinna Ülikool ja Tartu Ülikool koostöös Eesti Digihumanitaaria Seltsiga.

7. märtsil toimus Eesti suursaatkonnas Vilniuses Emakeele Seltsi korraldatud eesti keele päev. Kuulati kolme ettekannet. Birute Klaas-Lang (TÜ) kõneles mitmekeelseks kasvamisest ja Kätlin Kõverik (HTM) eesti keelest ja Eestis õppimisest. Tiina Kattel (TÜ) tutvustas viimase 10 aasta jooksul leedu keelest eesti keelde tõlgitud raamatuid ning neile Eestis osaks saanud tagasisidet. Keelepäeva lõpetuseks vaadati filmi „Keelemässaja. Mati Hint”.

13. märtsil korraldas Eesti Kirjandusmuuseum kultuurikonverentsi „Laula, laula, lindu... Siuru meie kultuuriloos”. Ettekannetes analüüsiti Siuru-linnu tähendusi eesti kultuuriloos: Siuru seoseid nii rahvaluule ning (rahvus)mütoloogiaga, Siuru rolli kirjanduses, kunstis ja muusikas kui ka võimalikke seoseid keeleteaduse, ornitoloogia ja psühholoogiaga. Esinesid Valdur Mikita („Siuruloogia”), Eerik Jõks („Siuru sisemine sära – muusikalind ja linnumuusika”), Mare Kõiva („Siurulind-sinilind maailma mütoloogias”), Mart Velsker („Siuru” I–III: linnud ja lennud”), Tiina Abel („Lähedalseisjad: „Siuru” ringi kunstnikud”), Tõnis Tatar („Eesti kultuurielu nimetustest kirjandusrühmitus Siuru aegadel”), Karl Pajusalu („Laulust sündinud siuru Eestis ja kaugemalgi”), Taive Särg („Loomislaulu lind: munast mitte-sündinu”), Marko Mägi („Vääriti mõistetud (ja kuvatud) lind”), Grete Arro („Unistamise kasulikkusest”), Kärt Summatavet („Hingelinnu radadel. Kunstniku mõtteid”) ja Toomas Kiho („Siuru Valhallas”).

14. märtsil tähistati Tartu Ülikoolis emakeelepäeva võrukeelse loenguga. Lõunaeesti keele ja kultuuri lektor Sulev Iva pidas esimest korda ülikooli emakeelepäevade ajaloos võru keeles avaliku loengu „Võro, seto, mulgi ja tarto kiil – lõunaeesti põlitsidõ piirkunnakiili lugu” („Võro, seto,

mulgi ja tarto keel – lõunaeesti põliste piirkonnakeelte lugu”).

14. märtsil toimus Tallinnas Eesti Rahvusraamatukogus emakeelepäeva konverents „Rikas ja loov kirjakeel”. Konverentsil arutati, kuidas väärtustada ja hoida elus eesti kirjakeele mitmekesisust ja väljendusrikkust. Esinesid kirjanikud Jan Kaus ja Kaur Riismaa, Kristel Algvere (TÜ), Leon Tammel (Gustav Adolphi Gümnaasium), Kadi Kivilo (Liivi muuseum) ja lavastaja Johan Elm.

14. märtsil tähistati Eesti Kirjandusmuuseumis emakeelepäeva, mis oli pühendatud noorele Eestile. Käesoleval aastal möödub 120 aastat rühmituse Noor-Eesti sünnist. Noor-Eesti tekkis kitsamas sõpruskonnas, kuid kasvas noorteliikumiseks, mis muutis kogu Eesti vaimsust ja kultuuri. Kaasaja Eesti noortele mõeldes kuulutati välja eluloo võistlus „Noor Eesti: minu elu lugu”, mida tutvustas EKM-i teadur Marilyn Mägi. Ulmekirjanik Mann Loper kõneles sellest, mida on vaja, et kirjutada. Anti üle Gustav Suitsu luulepreemia, mille sel aastal pälvis Piret Põldver.

17. märtsil toimus Eesti Kirjandusmuuseumi online-seminar „Values and traditions” („Väärtused ja traditsioonid”). Seminaril oli tähelepanu all püha Konstantin ja Rooma püha piiskop Klement, kuid ka vanausuliste eluviisid, samuti lastepärimuse etnolingvistilised aspektid. Ettekannetega esinesid Anastasiya Ryko („Breaking the boundary 'life'/death' or restoring it: what dominates in the funeral rites of the Old Believers of Prichudye?”), Ekaterina Anastasova („St. Constantin the Philosopher and St. Clement of Rome – a living legend of Hersonesos”), Mare Kõiva, Sergei Troitski, Anna Troitskaja („Ethnolinguistic aspects of school lore research in

Estonia”) ja Irina Sedakova („Theories and traditions”).

20. märtsil korraldas Eesti Rahva Muuseum kohtumise Wiedemanni keeleauhinna tänavuse laureaadi, keele- ja kirjandusteadlase ning meediauuriija Tiit Hennostega. Vastset laureaati tutvustas 2020. aastal keeleauhinna pälvinud Helle Metslang. Hennoste esines ettekandega „Kuhu lähevad eesti keeled?”

20. märtsil toimus Eesti Kirjandusmuuseumis seminar „Vladimír Macura – eesti kirjanduse tõlkija ja tutvustaja Tšehhis”. Seminar oli pühendatud tšehhi kirjandusteadlasele, kirjanikule, tõlkijale ja estofiilile Vladimír Macurale (1945–1999). Macura teened eesti kirjanduse ja kultuuri tutvustajana Tšehhis on märkimisväärsed: tänu Macurale on tšehhi keelde jõudnud Jaan Krossi, Mati Undi, Arvo Valtoni, Enn Vetemaa, Aimeé Beekmani proosa ning Betti Alveri luule, samuti on ta kirjutanud pikema uurimuse A. H. Tammsaare loomingust. Ettekannetega esinesid Iivi Zájedová („Läänemere Liit ja Vladimír Macura”) ja Küllike Tohver („Macura ja Eesti, natuke tõkelist mängulusti ja kirjanduslikke müstifikatsioone”).

21. märtsil andis Eesti IT-ettevõtjate liit ITL Eesti Keele Instituudile üle aasta teo auhinna korpuste kogumise ja hoidmise eest. Eelmise aasta alguse seisuga oli eesti-

keelsete tekstide põhjal eesti keele korpuse kogutud ligi 4 miljardit tekstisõna. Selline massiivne keelekorpus võimaldab ka suurtel keelemudelitel õppida eesti keelt.

26. märtsil toimus Tartus Õpetatud Eesti Seltsi koosolek. Kaarel Vanamölder ja Kristi Viiding pidasid ettekande „Taasavades Lode-Werneri kroonika”. Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse teadusprojekt „Kokkupuuted, üleminek, muutus: *nobilitas haereditaria ac litteraria* varauusaegse kirjanduse väljakujunemisel Poola ja Rootsi Liivimaal” on seadnud põhieesmärgiks teadvustada lünka Eesti- ja Liivimaa aadlikirjanduse algussajandite (XVI–XVII sajand) uurimisel. Lode-Werneri kroonika ei jõudnud kunagi trükki.

28. märtsil peeti Tartus Emakeele Seltsi aastakoosolek. Akadeemilise ettekandega esines Helle Metslang („Suhtumiste väljendamisest eesti keele registrites”). Seltsi auliikmeks valiti Pirkko Nuolijärvi. Jüri Valge andis ülevaate Lauri Kettuse mälestusmärgi rajamise hetkeseisust ja annetuste laekumisest.

28. märtsil toimus Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse seminar, kus pidas ettekande Göteborgi ülikooli professor Katarina Leppänen. Tema valmiv monograafia uurib Aino Kallase, Hella Wuolijoe ja Elin Wägneri elu, loomingut ja tegevust.